

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан філософського факультету
Іван КАРПЕНКО

_____ 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА МІЖФАКУЛЬТЕТСЬКОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ГУМОР У ПОЛІТИЦІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти **бакалаврський**
вид дисципліни – **вибіркова**
Міжфакультетська дисципліна

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
Протокол № 11 від 21 червня 2024 року

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Д-р пол. наук, професор кафедри політології **Шаповаленко М.В.**

Програму схвалено на засіданні кафедри політології
Протокол № 14 від 19 червня 2024 року

Завідувач кафедри політології

Олександр ФІСУН

Програму погоджено науково-методичною комісією філософського факультету
Протокол від 19 червня 2024 року № 10

Голова науково-методичної комісії
філософського факультету _____

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної між факультетської дисципліни «Гумор в політиці» складена відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки бакалавра.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета дисципліни

дати уявлення про гумор у політиці, його функціональність, політико-антропологічну природу та спрямованість, завдання та функції гумору як засобу комунікації у розвитку суспільства.

1.2 Очікувані результати навчання.

знати: сутність гумору й різновиди гумору в політиці, його основні риси, національні особливості гумору тощо;

уміти: користуватися знанням про поняття та сутність гумору в політиці, розуміти функціональну спрямованість гумору, розрізняти політичну спрямованість та ангажованість гумору у ЗМІ.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3	-
Семестр	
5- 6	-
Лекції	
28 год.	-
Семінарські заняття	
	-
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
62 год.	-
в тому числі індивідуальні завдання	
Контрольна робота – відсутня	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знання сутнісних характеристик, етапів генези, теоретичного та концептуального розуміння гумору в політиці ; оволодіти понятійним апаратом політичної комунікації; вміти аналізувати прояви комічного в історії людства використовуючи сучасні методологічні підходи;

орієнтуватися у політичному просторі сучасного світу та України.

1. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Генеза уявлень про комічне та гумор. Антропологія комічного та гумору. Особливості гумору первісного суспільства Гумор племен ашанті (Західна Африка). Функція прилюдного висміювання. Гумор у Давньогрецькій культурі. Комедії Аристофана. Платон про вільний час та сміх (Діалог «Закони»). Аристотель «Нікомахова етика». Давньоримська сатира. Сатира Сенеки та Ювенала. Гумор у середні віка. Еразм Роттердамський, Ф.Рабле, політичний гумор у комедіях У.Шекспіра. Дж. Боккаччо «Декамерон». Карнавал у середні віка. Гумор у Новий час, політизація гумору під час революцій Нового часу (Великобританія, Франція, США). Особливості українського гумору у середні віка та в Новому часі.

Тема 2. Теорії походження гумору. Технології гумору

Теорії не конгруентності. Теорії амбівалентності. Взаємозамінювання між задоволенням і стражданням.

Конфігураційні теорії. Теорії І. Канта і А. Шопенгауера. Теорії ворожості.

Теорії зверхності. Теорії вивільнення. Комічне як результат вивільнення психічної енергії. Теорія З.Фрейда про 3 типи гумористичних ситуацій. Гумор як один із способів розрядки. Когнітивні теорії сміху. Класифікація теорій гумору Б. Дземідок

Тема 3. Основні форми політичного гумору. Політичний гумор як похідний від гумору. Форми гумору: парадокс, іронія, оксюморон або гра слів, дотепність, пародія, сатира, сарказм і так далі. Літературні форми - анекдот або жарт, монолог, діалог, розповідь, каламбур, дотепну відповідь співрозмовнику. Графічні форми гумору - карикатура, малюнок, фото і т. Особливий вид гумору - чорний гумор. Народні усні гумористичні оповідання. Побутова форма гумору, Політична епіграма. Політична карикатура Інтернет-гумор: меми, комікси, демотиватори

Тема 4. Функції гумору в політиці

Почуття гумору Функції гумору: відображення дійсності, згуртованість з групою, зняття напруження. Політичний анекдот, плакат, карикатура і частівка. Виборчі кампанії, висміювання опонентів. Політична соціалізація як функція політичного гумору. «Чорний гумор» як засіб маніпулювання свідомістю та засіб електоральної кампанії. Функція ідентифікації («свій-чужий»): соціальна, етнічна, національна, політична, культурна, релігійна. Функція диференціації, функція згуртованості. Функція комунікації. Особливості політичної мови та тексту. Інвективи у політичному гуморі. Чутки як заповнення вакууму інформації Функція конфлікту та згоди. З.Фрейд про дотепність. Трансактний метод Е.Берна. Концепція агресії К.Лоренці. Л.Карасев: сміх як символ

Тема 5. Політичний анекдот Значення поняття «політичний анекдот». Політичний анекдот - від франц. anecdote (оповіданнячко, кумедна історія), короткий анекдот про будь-якої політичної ситуації, поведінці і рисах характеру лідера або представника будь-якої групи. Основними типологічними ознаками анекдоту як типу тексту : 1) стислість (малоформатність), 2) прозаїчність, 3) переважно усний характер побутування, 4) анонімність і колективність авторства, 5) гумористичність/ сатиричність, 6) стереотипність, 7) ситуативність, 8) інтертекстуальність (зв'язок з іншими анекдотами, цикли анекдотів), 9) наявність “метатекстового” введення; 10) несподіване закінчення, пуант, 11) принцип двочастинності (наявність зачину й розв'язки).

1. Анекдоти, що висміюють політичних діячів.

2. Анекдоти, що висміюють певну політичну партію чи інституцію.

3. Анекдоти, що висміюють будь-яку політичну ідею чи гасло.

4. Анекдоти, що висміюють менталітет, сімейні стосунки тощо тих або інших народів у контексті державного устрою різних країн.

5. Анекдоти, що висміюють особливості політичного устрою (відсутність свободи слова, пересування тощо).

6. Анекдоти, що висміюють ті чи ті катаклізми або політичні потрясіння.

Функції політичного анекдоту: висміювання опонента, ситуації, ідентифікація, соціалізація, мобілізація.

Тема 6. Політичний карнавал. Походження карнавалу. Концепція **карнавалізації** М.М.Бахтіна – ідея про “інтереси двійкових протиставлень. Карнавальний сміх Особливості карнавалу: 1) Карнавал повинен бути обмеженим в часі та просторі; 2) На піку такого дійства речі залишаються недоторканими. 3 фактори **народної культури**:

1). Обрядово-видовищні форми (свята карнавального типу, різноманітні майданні сміхові дійства і тому подібне);

2). Словесно-сміхові (пародії, різні твори (усні і писемні, на різних мовах);

3). Різноманітні форми і жанри фамільярно-майданної мови (лайки, клятви і тому подібне. Карнавальна ірраціональність. Карнавал як про форма звільнення від усіляких догм та норм . Концепція трікстера К.Г. Юнга. Архетипи карнавалу. Функції карнавалу. Каналізація протестних настроїв. Зняття соціальної напруги. **Карнавал** пов’язує в собі з однієї сторони гумор, сміх, а з іншої жорстокість, злість, ірраціональність дійств і це все в надмірному емоційному характері. Карнавал як прихований бунт.

Карнавал в епоху Середньовіччя. Особливості карнавалів в епоху Відродження та Нового часу. Особливості карнавалів в різних країнах світу. Бразилія (Ріо де Жанейро). Італія (Венеція, Флоренція). Іспанія (Таррагона). Німеччина (Кельн). Індія (Гоа). Колумбія (Баранкілья). Болівія (Оруро). США (Новий Орлеан). Франція (Nice). Карнавали в Україні.

Тема 7. Політична мова та гумор

Мова як дискурсивна практики. Види політичної мови. «Мова парламентських дебатів». Мова політичної пропаганди та політичної реклами Мова різноманітних передач на політичні теми, блоків політичних новин на радіо та телебаченні, рубрик.. Функції мова. Маніпулювання думкою. Гумор у промовах політичних діячів світу та України.

Тема 8. Політичні чутки

Соціальні чинники виникнення пліток. Канали розповсюдження. Функції пліток в політиці. Чутки: Абсолютно недостовірні; Недостовірні з елементами правдоподібності; Достовірні чутки з елементами неправдоподібності; Правдоподібні. Інтернет-чутки Наслідки чуток для політиків. Плітки як політична технологія. Чутка-бажання. Чутка-страховище. Агресивна чутка. Політичні наслідки чуток

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб.	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теорії гумору та його природа												
Тема 1. Генеза уявлень про комічне та гумор.	18	4				14						
Тема 2. Теорії походження гумору. Технології гумору	11	4				7						
Всього за розділом 1	29	8				21						
Розділ 2. Функції та типи гумору												
Тема 3. Основні форми політичного гумору	11	4				7						

Тема 4. Функції гумору в політиці	11	4				7						
Всього за розділом 2	22	8				14						
Розділ 3. Гумор як політична комунікація та технологія												
Тема 5. Політичний анекдот	11	3				8						
Тема 6. Політичний карнавал.	11	3				8						
Тема 7. Політична мова та гумор	12	3				9						
Тема 8. Політичні чутки	12	3				9						
Всього за розділом 3	46	12				34						
Усього годин	90	28				62						

4. Теми семінарських занять не передбачено

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p>Проаналізувати основні концепції комічного та походження сміху. Виявити особливості гумору первісного суспільства. Гумор племен ашанті (Західна Африка). Функція прилюдного висміювання. Розглянути гумор у Давньогрецькій культурі. Комедії Аристофана. Платон про вільний час та сміх (Діалог «Законо»). Аристотель «Нікомахова етика». Охарактеризувати давньоримську сатиру на прикладах. Сатира Сенеки та Ювенала.</p> <p>Дати характеристику гумору у середні віка. Еразм Роттердамський, Ф.Рабле, політичний гумор у комедіях У.Шекспіра. Дж. Боккаччо «Декамерон». Карнавал у середні віка.</p> <p>Показати специфіку гумору у Новий час. Політизація гумору під час революцій Нового часу (Великобританія, Франція, США). З'ясувати, у чом у полягають особливості українського гумору у середні віка та в Новому часі</p>	14
2.	<p>Для самостійного вивчення: Теорії неконгруентності. Гумор виникає внаслідок зіткнення різнорідних і несумісних ідей або ситуацій, які виходять за рамки звичних форм поведінки.</p> <p>Теорії амбівалентності. Людині буває смішно, коли вона відчуває подвійні почуття. На відміну від теорії неконгруентності, де на першому плані стоять ідеї та сприйняття, дана теорія робить акцент на почуттях. Про взаємозамінювання між задоволенням і стражданням.</p> <p>Конфігураційні теорії. Гумор виникає, коли елементи, які спочатку здавалися не пов'язаними між собою, раптом складаються в якусь цільну картину. Теорії І. Канта і А. Шопенгауера.</p> <p>Теорії ворожості. У цих теоріях йдеться про те, що смішне полягає в знаходженні почуття зверхності відносно чого-небудь, або в подоланні перешкоди, чи агресії, нападу на якийсь об'єкт.</p> <p>Теорії зверхності. Сміх виникає тоді, коли ми відчуваємо себе не настільки дурними, потворними, нещасними або слабкими, як оточуючі</p>	7
3, 4	Пошук прикладів основних форм політичного гумору. Дати відповідь на питання: що таке «чорний гумор», дати приклади чорного гумору.	

	Розказали про таку форму народного гумору, як народні усні гумористичні оповідання. Охарактеризувати таку форму гумору, яку «стьоб (Розм.). За своєю суттю стьоб може поєднувати різні форми гумору, якими висміюється обраний для стьобу об'єкт (наприклад, спільний знайомий, літературний твір, художній фільм і т. Також побутової гумор можуть позначати словом прикол. Пошук прикладів основних функцій гумору в політиці.	14
5	Дати визначення поняття «політичний анекдот». Сформулюйте аргументи на користь розуміння анекдоту як гострого засобу політичної боротьби, виборчих кампаній. Виберіть відповідь на питання: у чому полягають завдання політичного анекдоту: дискредитація супротивників, формування симпатій до прихильників, перш за все, до своїх політичних лідерів. Назвіть типи політичних анекдотів. 1. Анекдоти, що висміюють політичних діячів. 2. Анекдоти, що висміюють певну політичну партію чи інституцію. 3. Анекдоти, що висміюють будь-яку політичну ідею чи гасло. 4. Анекдоти, що висміюють менталітет, сімейні стосунки тощо тих або інших народів у контексті державного устрою різних країн.	6
6	Наведіть приклади функціональності карнавалів в історії людства	7
7	Проаналізуйте певні політичні тексти з метою пошуку прикладів маніпулювання думкою у промовах політичних діячів світу та України.	5
8	Наведення прикладів чуток в кризових ситуаціях	5
	Разом	58

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студента є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Метою такого виду роботи є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальне завдання з дисципліни сприяє більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальне завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста поглиблення навчального матеріалу, застосовуються такі види індивідуальних завдань як контрольна робота, аналітичні огляди тощо. Темі для інформаційних повідомлень:

Наведіть приклади використання політичної карикатури в умовах кризи суспільства

Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються такі види навчальних занять, як лекції та семінарські заняття.

Під час проведення лекцій використовуються такі методи та технології викладання, як читання лекцій, демонстрація презентацій та інших наочних матеріалів, обговорення зі студентами ключових проблемних питань тем лекцій.

Під час проведення семінарських занять використовуються такі методи та технології викладання, як виступи студентів з доповідями за темою семінару, дискусії за ключовими

питаннями.

Основними форматами й методами самостійної роботи студентів з дисципліни є повторення питань тем лекційних занять за конспектом лекцій, опрацювання основної літератури, опрацювання додаткової літератури (за бажанням), виконання додаткових завдань (за бажанням).

7. Поточний контроль

- Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.
- Оцінка за виконання самостійних завдань
- Експрес-тестування за ключовими аспектами тем курсу.
- Поточний контроль (за результатами самостійної роботи)

Підсумковий контроль (залік)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопичені знання та вміння. Підсумковий залік після 2 розділу.

8. Схема нарахування балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання для заліку
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Боккаччо Дж. *Декамерон (вибрані оповідки)*. Інтерпретація з італійської: [Василь Шкляр](#); ілюстрації Л. Корж-Радько. [Київ](#): Дніпро, 2006. 104 с)
2. Боккаччо Дж. *Про славних жінок*. Переклад з латині: Павло Содомора; художнк: О. Д. Кононученко. Харків: Фоліо, 2014. 316 с.
3. Бережний В. А. Анекдот у сучасному гуманітарному дискурсі // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. 2016. Вип. 9. С. 183-193. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2016_9_26.
4. Бондаренко І. С. ПОЛІТИЧНИЙ КАРНАВАЛ В ІСТОРИЧНИХ ВИМІРАХ СОЦІАЛЬНОГО ІНЖИНІРИНГУ Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика Том 32 (71) № 1 Ч. 3 2021 с.253-257
5. Демичева А. В. Сучасний політичний гумор як поліфункціональне явище DOI 10.31558/2617-0248.2019.4.15
6. Кондратенко Н.В. Тролінг у політичному інтернет-дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Спец. випуск. С. 86–88.

7. Мова політична //Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Х . :Право, 2015
8. . Рабле Ф. Гаргантюа та Пантагрюель: у 2-ох томах. Львів: Кальварія, 2004. 584 с
9. ХРАБАН Т.С. Військовий чорний гумор як форма адаптаційних процесів і реагування індивіда на страх смерті (психолінгвістичний аспект) вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ». 2021. № 1 (21) С.243-249
10. Attardo, Salvatore (Ed.) (2014). Encyclopedia of humor studies. (Vols. 1-2). Thousand Oaks, California: SAGE Publications. 986 p.
11. McGraw A.P., Warren C., Williams L.E. The Rise and Fall of Humor: Psychological Distance Modulates Humorous Responses to Tragedy. Social Psychological and Personality Science. 2014. Issue 5. P. 566–572.
12. Meme [Електронний ресурс] // Oxford Dictionaries. URL.: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/meme>.
13. Willinger U., Hergovich A., Schmoeger M. et al. Cognitive and emotional demands of black humour processing: the role of intelligence, aggressiveness and mood. Cognitive Processing. 2017. Issue 18. P. 159–167.

14. . . Інформаційні ресурси

<https://www.shytok.net>

<http://bestjoke.org.ua>

<http://anekdotikove.net>

http://www.guy-sports.com/humor/jokes/jokes_politics.htm

<https://gumoreska.in.ua/vishnia/>